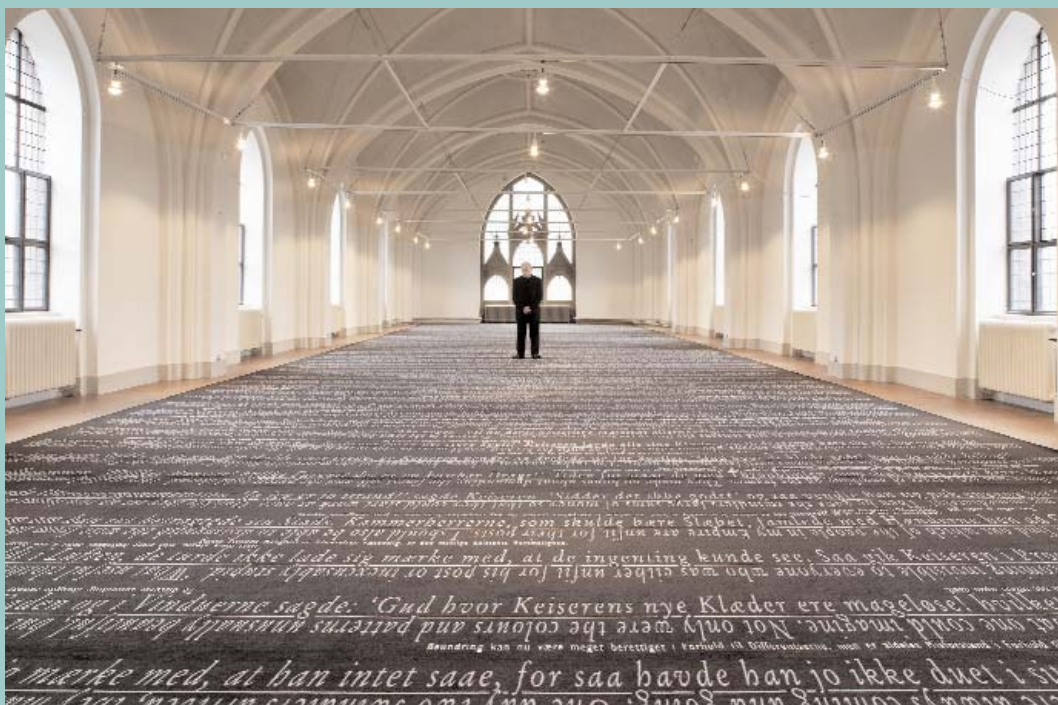

Nikolaj Udstillingsbygning

H.C. Andersen

- en livsverden Installationer af
Joseph Kosuth og
Ilya & Emilia Kabakov

18. juni - 28. august 2005

8.-10. klasse, gymnasiet, HF, VUC, seminarier m.fl.

Skoletjenesten / Nikolaj

H.C. Andersen – En livsverden

I Nikolaj Udstillingsbygning kan du opleve tre monumentale installationer, som gennem stærkt personlige og markante kunstneriske greb undersøger eksistentielle problemstillinger i H.C. Andersens forfatterskab og liv og i tilværelsen generelt. Værkerne er skabt specielt til Nikolajs rum i anledning af eventyrdigterens runde fødselsdag.

De to kunstnernavne bag installationerne – amerikaneren Joseph Kosuth og russerne Ilya og Emilia Kabakov – har rødder i henholdsvis vesteuropæisk og østeuropæisk kulturhistorie og repræsenterer på den vis radikalt forskellige kulturelle fundament og samfundssystemer i nyere historie.

Fra hver deres geografiske og ideologiske udgangspunkt i verden har de i 60'erne etableret en kunstnerisk praksis, som siden har krydset mange grænser og i dag regnes blandt de væsentligste bidrag til samtidens kunsts scene. Begge har de skabt originale og banebrydende kunstværker og tanker om kunst i over 40 år. Både Kosuth og Kabakovduoen har haft en afgørende indflydelse på det skred, der er sket i forestillingen om, hvad og hvordan et kunstværk virker og skaber betydning, siden den modernistiske æra.

Med et fælles afsæt i *konceptkunstens* leg med forholdet mellem tanke og genstand, virkelighed og fiktion peger deres installationer i Nikolaj på den magiske grænse hos Andersen mellem forskellige bevidsthedsniveauer i eventyrenes fortællinger og billeder af verden.

De tre installationer

I Nedre Galleri kan du forskyde dig selv og dit blik i Kabakov'ernes gigantiske totalinstallation *Dag og Nat*, hvor rum i rummet, aparte skalaforhold og et flydende tidsperspektiv konfronterer dig med ustabile virkelighedsplaner. Det er Andersens eventyrverden iscenesat i en evigt skiftende balance mellem virkelighed og drøm, dag og nat.

I Øvre Galleri inviterer Joseph Kosuth dig om bord på et enormt gulvtæppe med titlen *Genkendelige Forskelle*. Gennem tæppets grå/hvide ornament af indvævede tekstfragmenter på henholdsvis dansk og engelsk belyser værket brydninger og betydninger imellem Andersens berømte fortælling om forfængelighed, fejhed og nøgen magt i "Kejserens nye Klæder" og filosofen Kirkegaards eksistensfilosofiske skrifter.

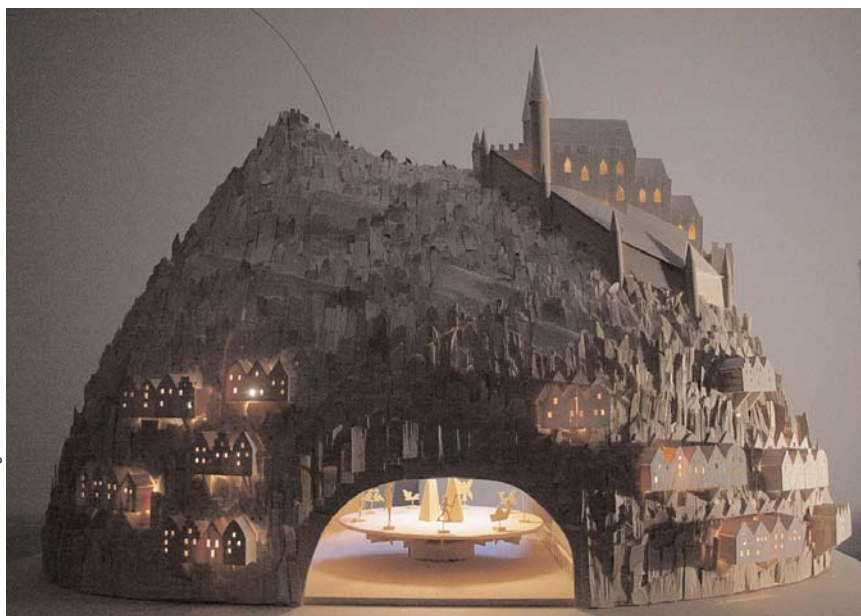
I pendulgang mellem indenfor og udenfor på Nikolajs tårn kan du i neon "opføre" små poetiske interviews med Andersen om alt fra hans yndlingsfarve til hans foretrukne opholdssted og forestilling om, hvem han helst ville være, hvis han ikke skulle være sig selv. Værket hedder *Andersen om sig selv*. Uskyldige og flygtige udsagn er bogstaveligt blevet ophøjet og bøjet i neon. Kosuth bruger reklameindustriens "højtråbende" materiale til at undersøge sprogets skrøbelige udsagn gennem.

Parallele motiver og kunstneriske strategier

På trods af ca. 150 års afstand imellem fødselaren og udstillingens to samtidige manifestationer åbner installationerne gensidigt paralleler i Andersens, Kosuths og Kabakovs kunstneriske praksis.

I det store perspektiv peger Andersens mange rejser, både de konkrete til bl.a. Tyskland og Italien og hans mentale rejser i litteraturens fiktive landskaber, på en splittelse og længsel, der kom til at kendetegne hans samtids romantiske kultur og hele den moderne verden, som udviklede sig i forlængelse heraf. I litteraturen fik han mulighed for at bearbejde den splittede følelse i opfindelsen af steder og rum, hvori de mest mærkværdige ting blev naturlige. Men det er vel at mærke en splittelse, der også præger individets eksistens og kunst i vores egen tids kultur, og som altså også har optaget Kosuth og Kabakov igennem mange år: Splittelsen mellem det fjerne og det nære, mellem natur og kultur, mellem en guddommelig og en forgængelig verden, mellem drøm/fantasi/billede og sprog på den ene side og så den saglige og sanselige virkelighed på den anden side.

I et lidt snævrere perspektiv er det iøjnefaldende, at både Andersen, Kosuth og Kabakov'erne arbejder intenst med det sproglige spil imellem tekst og billede. Foruden Andersens billedmættede fortællinger producerede han en lang række tegninger og papir-

Installationsview fra Emilia & Ilya Kabakovs *Dag og Nat* i Nikolaj Udstillingsbygning

klip, og for Kosuth og Kabakov-parret gælder det, at kernen i deres kunst netop er undersøgelsen af forholdet mellem visuelle virkemidler, sprog og diverse kulturelle kontekster (sammenhænge).

Men også det meget fysisk interaktive element i udstillingen – dette, at vi selv må bevæge os rundt i installationerne for at forløse deres kunstneriske udsagn – spejler den mentale og litterære rejse rundt i sprogets mange rum, som vi kender fra Andersen.

Genkendelige Forskelle

Eventyret "Kejserens nye Klæder" danner det litterære udgangspunkt for Kosuths store gulvinstallation. Eventyret var Kosuths yndlingseventyr som barn, og så har det ofte været brugt som sarkastisk kritik af netop den bevægelse i kunsten, som Kosuth er med til at grundlægge i 60'erne, nemlig konceptkunsten og dens manglende fysiske substans.

Andersens eventyr blev i sin tid kritiseret hårdt af Kirkegaard, som hævdede, at Andersen manglede et livssyn – et af Kirkegaards hovedbegreber – men Kosuth ønsker med sit tæppe at tilbagevise kritikken og fremhæve de to forfatters kongeniale filosofi og livssyn – som en fødselsdagsgave til Andersen. Kosuth har studeret Kirkegaards skrifter om menneskets risiko for selvforglemmelse og angsten for intetheden hos den, der lever uegentligt, dvs. ikke tager ansvar for sit liv og sin eksisten. Ved at anbringe Kirkegaards egne ord citeret fra diverse tekster som en slags fodnoter til "Kejserens nye Klæder" viser Kosuth, hvordan Andersens historie blot er en anden måde at tale om det samme på. Han peger således på det oplevelses- og erkendelsesrum, som henholdsvis litteraturen, filosofien og altså også billedkunsten skaber for sin læser og betragter.

Titlen på Kosuths installation, *Genkendelige Forskelle*, er oversat fra det engelske *Recognizable Differences*, hvor *recognizable* på engelsk står for både det, der kan genkendes og anerkendes. Forskellene mellem Andersens og Kirkegaards forfatterskaber rummer altså for Kosuth et potentiale, som han opgraderer til en styrke imellem dem, for han antyder med sin titel, at der foruden forskellighederne er noget fælles at genkende hos begge, og vel egentlig hos dem alle tre, nemlig interessen for kunst, etik, reception og repræsentation.

Biografi – Joseph Kosuth

Joseph Kosuth (født 1945, Toledo, Ohio) studerede filosofi og antropologi sideløbende med sin kunstneriske uddannelse som støtte for et kunstnerisk arbejde, der helt fra udgangspunktet i 60'erne har spillet en afgørende rolle for den kritiske diskussion af kunstens form og formål. En diskussion som udfordrede modernismen og

Installationsview fra Joseph Kosuths *Genkendelige forskelle* i Nikolaj Udstillingsbygning.

kom til at præge kunstscenen helt frem til i dag. For Kosuth er kunst grundlæggende en spørgende proces, der er til for at undersøge, hvordan betydning opstår i mødet mellem diverse sproglige og visuelle udtryk på den ene side og mennesker, steder og deres historie på den anden. Udsagnet *kunst som idé som idé* er blevet synonymt med Kosuths tænkning og kunstneriske praksis, hvor netop idéen eller konceptet er selve værket. Han henter elementerne i sine kunstværker fra alle mulige vidensområder – filosofi, videnskabelig teori, populærkultur, litteratur m.m. Kosuths omfattende produktion af værker og kunstteoretiske tekster udgør en samlet bestræbelse på at vise kompleksiteten i kulturens mange måder at generere og appropriere mening på – gennem sprog, gennem billeder, gennem objekter. Sprog og tekst er et hovedmedie i hans praksis. Kosuth betragtes som en af grundlæggerne bag konceptkunsten. Han bor og arbejder i New York og Rom.

Dag og Nat

I en yderst stram og regelmæssigt opbygget kassearkitektur har Kabakov-parret rejst to gådefulde huse inde i et hus – inde i Nikolaj. De inderste huse viser sig blot at være vægge om sælsomt farvesatte kvadratiske rum eller stuer, hvor fint forarbejdede romantiske bjerglandskaber med borge af træ og miniaturemennesker i Andersensk papirklip står som livagtige modeller af en verden på sokler og lyser. Du har kun adgang med blikket gennem store, parallelle vinduer, der til gengæld skaber en synsakse på tværs af hele installationen *Dag og Nat*. Skiftende lyssætning og musik er med til at tone stemningen i de teatraliske og museumsagtige rum. Klassiske malerier af de samme bjerge og borge flankerer som panoramaer vinduesåbningerne. Lag på lag på lag af oprejste flader og udstrakte landskaber, illusioner og forvandlinger skaber et både åbent og lukket univers omkring dig. Men blik og krop går vild i sit forsøg på at afklare, hvad der er yderst, og hvad der er inderst, hvilken tid på dagen vi er vidne til, og om det er Andersen i Kabakovs oversættelse og optik eller omvendt.

Det er dette grænseland mellem genkendelighed og fremmedgjorthed, Kabakov'ernes værker generelt kredser om og har gjort det siden Sovjettiden. Som en blanding af dokumentation og fiktion skaber deres totalinstallationer et paradoks for betragteren. Museumsrummet er ofte et vigtigt underliggende tema for kunstnerne, for her samles, organiseres og sorteres viden om vores fælles kulturhistorie. Kabakov'erne undersøger de forestillingsrum, vi befinder os i som læsere af Andersens eventyr i dag på historisk og kulturel afstand af hans tid og kultur inde i museumsrummet. De vil gerne have os til at tænke

på, hvad vi gemmer og husker og overleverer til vores børn. Og ikke mindst, hvad vi glemmer og fortrænger fra historien.

Biografi – Ilya og Emilia Kabakov

Ilya Kabakov var i 1960'erne centralt placeret i Moskvas undergrunds-kunstmiljø, hvor han sammen med andre billedkunstnere, filosoffer og digtere skabte en konceptuel og systemkritisk kunstpraksis. Der fandtes ikke en kunstscene, hvor kunstnere frit kunne udstille, diskutere og sælge deres værker. Gennem såkaldte "køkkenbordssamtaler" og kortvarige udstillinger i private hjem samt performanceagtige udflugter til øde landegne udviklede de en måde at analysere og kritisere den officielle socialistiske propagandakunst på. Sproget og den indforståede samtale blev brugt til at danne billeder og udgjorde en kunstnerisk kode for gruppen. Ilya arbejdede i Moskva sideløbende som børnebogsillustrator.

Konceptkunstneriske metoder bliver altså en mulig og sikker udtryksform, der ligesom i Vesten er stærkt præget af sprog, både det talte (samtalerne) og som tekst i sammenhæng med billeder, fotos m.m.

I slutningen af 1980'erne flytter han til Vesten og møder her Emilia, som han herefter indleder et samarbejde med. Sammen udvikler de en ny kunstnerisk form, der udfordrer den vestlige "åbne" kunstscene – totalinstallationerne, som er kendetegnet ved at være hele arkitekturer eller universer, der adskiller udstillingsrummet fra værket. Refleksioner over historien, kunsthistorien, museets funktion og en undersøgelse af diverse utopier (socialismen, forestillingen om kunstens evolution m.fl.) er gennemgående temaer i deres altid flertydige visuelle fortællinger.

Kabakov-parret bor og arbejder i dag i New York.

Arbejdsspørgsmål til Genkendelige Forskelle og Andersen om sig selv

- Hvordan oplever du sammenhængen mellem materialet og det kunstneriske udsagn – form og indhold?
- Hvorfor et tæppe? Hvorfor ikke blot en tekst på væggen?
- Kosuth er optaget af, hvordan kunstværker skaber mening gennem alle de kontekster, de indgår i. Kan du beskrive på listeform de kontekster, der er i spil i din oplevelse af tæppet?
- Hvordan spiller tårnet som symbol og arkitektonisk pejlemærke sammen med neoninstallationen?
- Hvilken forskel gør det for betydningen af neonværket, at det delvist er placeret i det offentlige rum på en plads i byen?

Arbejdsspørgsmål til Dag og Nat

- Forestil dig, at totalinstallationen er en scene i et eventyr – og du er hovedpersonen. Hvad handler eventyret om?
- Hvordan kan man se og mærke Kabakov'ernes historie i værket?
- Er drøm og virkelighed adskilte størrelser uden for Nikolaj Udstillingsbygning?
- Hvad minder maleriernes landskaber dig om?
- Hvilke eventyr kommer du i tanke om eller genkender du?
- Hvordan handler eller kredser installationen om det fremmede og fortrængte?
- Er afstanden også omvendt proportional? Kan afstanden og tidsperspektivet vendes imod dig, så du kommer til at opleve dig selv tage plads blandt "de levende" papirfigurer på bjergene: Skriv en tekst, der bytter rundt på rollerne og placerer dig i "den virkelige" bjergverden og rummet udenom med museet som en model.

Leksikon

Appropriere: At tilegne sig

Konceptkunst: Kunstform, der opstår i 1960'erne som en reaktion imod modernismens indadvendte og selvtilstrækkelige projekt. Konceptkunstnerne griber tilbage til den tidlige avantgardes undersøgelser af kunstobjektets status (Duchamps urinal) i starten af århundredet. Konceptkunsten handler grundlæggende om at undersøge og vise, hvordan mennesker og deres samfunds- og kulturformer producerer mening og betydning – ikke om de konkrete former, farver og materialer, som overbringer denne betydning (f.eks. Kejserens klæder eller et maleri). Derfor gør konceptkunsten op med to nøglebegreber, som normalt forbindes med forståelsen af kunst – kunstværket som objekt og kunsten som æstetisk projekt. Samtidig opløses grænsen mellem kunst og teori om kunst. Konceptkunsten består ofte af sproglige meddelelser eller dokumentationer præsenteret som led i en uafsluttelig forståelsesproces. Bevægelsen blev og bliver ofte kritiseret for at være et bedrag/en snydekunst, der aldrig kommer "til sagen" og "bare" er en idé.

Kongenial: At være åndsbeslægtet.

Modernismen dominerede den vestlige kunstscene fra efter 2. verdenskrig og frem til 60'erne. Bevægelsen hævdede, at kunstværkets betydning alene bestod af dets æstetiske repræsentation af kunstnerens inderste følelsesliv, via form, farve og materiale. Kunstneren opfattedes som et inspireret geni, der stod i forbindelse med essentielle sandheder om livet og verden. Kunsten var således autonom, dvs. uafhængig af verden omkring sig, og dermed også uafhængig af den viden, historie, interesse, lyst og forankring i en kultur m.m., som publikum måtte møde op med.

Reception: Egentlig modtagelse. Receptionen af kunst afhænger af en lang række forhold både i og uden for betragteren, som er bevægelige og i konstant forandring.

Repræsentation: At stille noget i stedet for noget andet. Interessen for repræsentation handler altså om betydningen af, hvordan man siger eller viser noget gennem et medie.

UNDERVISNINGSTILBUD i ugerne 25, 26, 27, 32, 33 og 34

Varighed: 1,1½ eller 2 timer (workshop), alle hverdage mellem kl. 9 og 16

Pris: 1 og 1½ time: gratis; 2 timer: 250 kr., som betales ved ankomsten

Bestilling: tlf. 33 93 16 26 eller formidling@nikolaj-ccac.dk

Undervisningsmateriale: tilsendes gratis i klassesæt ved bestilling af undervisningsforløb
www.nikolaj-ccac.dk

Forsidebillede: Installationsview fra Joseph Kosuths Genkendelige forskelle i Nikolaj Udstillingsbygning.
Foto: Anders Sune Berg

Skoletjenesten